

Soběstačně na zahrádce?

Když se řekne soběstačnost, většina lidí si v souvislosti se zahrádkou představí samozásobitelství zeleninou a ovocem. Soběstačnost se však rozrůstá i do dalších rozměrů života: v oblasti energie, bydlení, výroby věcí denní potřeby, ale třeba i léčení či vzdělávání. Ze sociologického výzkumu vyplývá, že v Česku v posledních deseti letech přibývá lidí, kteří chtějí na svém pozemku realizovat vizi nezávislosti a zodpovědnosti za svůj život. Jejich „zahrádky“ však vypadají poněkud jinak než obvykle.

Výzkum zaměřený na udržitelný životní styl se v letech 2017–2019 kromě jiného věnoval zkoumání života zahrádkářů, kteří se snaží sladit udržitelnost se soběstačností. Zjistila jsem u nich několik podobných charakteristik. První se týká velikosti pěstebních ploch, kterou se odlišují od běžných zahrad. Tito zahrádkáři „maximalisté“ své „zahrádky“ počítají ne na metry, ale na hektary. Potřebují větší prostor, protože sázejí stromy pro vlastní zdroj dřeva k vytápění a stavbě domu a/nebo chovají hospodářská zvířata venku na pastvinách. Maximalismus v prostoru zahrady často vyvažují minimalismem v bydlení, stačí jim maringotky a jurty zateplené ovčí vlnou, nebo si svépomocí staví hliněno-slaměné domky. Tyto zahrady dále charakterizuje hospodaření „bez chemie“ a v souladu s přírodními procesy a koloběhy. Soběstačné zahrady spadají pod hlavičku přírodních či perma-kulturních zahrad. V konání jejich majitelů se snoubí touha žít v těsnějším kontaktu s přírodou, jíst zdravě a být nezávislý na vnějších zdrojích, se záměrným ekolo-

gickým chováním, které přispívá k rozšíření biodiverzity a zadržování vody v krajině. Tvůrci ekozahrad dbají na šetrné hospodaření s vodou, v terénu vytvářejí terasy a svezly (průlehy pro zasakování), zakládají rybníčky či meze. Své zeleninové záhony i stromy silně mulčují, aby v nich zadrželi vláhu a ubránili se suchu, které v posledních letech sílí. Zaměřují se i na koloběh živin, nedílnou součást jejich zahrady tak tvoří kompost, kterým zúrodňují své pěstební plochy, a většina z nich používá také kompostovací záchod. V oblasti energie se spoléhají na obnovitelné zdroje, na pozemcích jsou k vidění solární panely, někdy v kombinaci s malými větrnými turbínami. Někteří ekozahradníci budují tzv. ostrovní energetické systémy, i z toho důvodu, že se nacházejí stranou civilizace a nevedou k nim sítě. Pak dokáží dlouze vyprávět o tom, jak se jejich denní aktivity řídí sluncem a kdy mohou mít v chodu pračku a jiné spotřebiče. Kdo jsou tito zahrádkáři a co je k takové formě zahrádkaření vede? Jde o lidi napříč sociálním spektrem, od řemeslníků přes

herce po manažery, které spojují hodnoty zdůrazňující nezávislý, soběstačný život v souladu s přírodou. Najdeme mezi nimi spíše obyvatelé měst stěhující se na venkov než původní vesničany. Stoprocentní soběstačnost není jejich realitou a ani cílem, každý ji uskutečňuje po svém, s důrazem na určitou oblast. Na základě pozorování a rozhovorů lze vytvořit dva ideální typy soběstačného zahrádkaření, které se ovšem v realitě mohou prolínat. Prvním je „hospodaření“ na vesnici inspirované soběstačným žitím na venkově před kolektivizací, pěstování plodin i chov hospodářských zvířat a zpracovávání jejich produktů. Příkladem je paní Alena, která o svém způsobu života vzdělává zájemce například na Velkém ročním kurzu soběstačnosti, kde se lze naučit, jak ručně a bez elektřiny zpracovat a skladovat sýry, maso a domácí produkty z ovoce a zeleniny, semenarít, provádět tradiční práce kolem domu či si vyrobit základní léčiva. Druhý typ představuje „rodový statek“, kdy se jedná o minimálně hektarový pozemek, jehož majitelé se inspirovali romány Vladimíra Megreho o Anastasii. Tito „bionýři“ přicházejí na holá pole nebo louky, kde spolu s pionýrskými rostlinami krůček po krůčku zúrodňují a vylepšují půdu. Sázejí stovky až tisíce keřů, stromů a bylin, které přilákají opylovače, pak ptáky a další zvířata. Například paní Eva, která sedmým rokem na čtvercovém pozemku 100 x 100 metrů – původně holém poli – pěstuje stovky různých i netypických druhů ovocných stromů (např. mišpulí, dřínů a muchovníků), tvoří svou rajskou zahradu plnou života, která ji zpětně nabíjí pozitivní energií. Přestože se tito ekozahradníci mohou ostatním zdát zvláštní, protože žijí a zahrádkaří odlišně, nedá se jim upřít kladný vliv na biologickou rozmanitost krajiny a schopnost odolávat suchu.

Marta Kolářová
Sociologický ústav AV ČR v.v.i., Strategie AV 21
Foto autorka

1 Využívání sluneční energie v perma-kulturní zahradě 2 Rodový statek

